

4 Beoordelingsmodel

Antwoorden

Deel-
scores

Blok 1

Maximumscore 1

- 1 Deze sociale orde, geestelijkheid, adel, boeren/burgers, is een afspiegeling van de goddelijke orde en wordt gedicteerd door het scheppingsplan van God. Ieder mens heeft zijn door God gegeven vaste plaats en functie.

Maximumscore 3

- 2 drie van de volgende:
- De Kerk bood aan het grootste deel van Europa een gemeenschappelijk geloof.
 - Het geloof en de Kerk speelden op elk belangrijk moment in het leven een rol: geboorte, volwassen worden, huwelijk, dood, werden begeleid door kerkelijke rituelen en sacramenten (zoals doop, vormsel, huwelijk). Daarmee bepaalde de Kerk het dagelijks leven.
 - De geestelijke eenheid van Europa was ook concreet zichtbaar: overal waren kerken, kloosters en geestelijken.
 - De kerkelijke hiërarchie strekte zich over heel Europa uit. Daar waar de wereldlijke macht versnipperd was, was er één geestelijk leider, de paus (in Rome).
 - Het Latijn bood een gemeenschappelijke taal (aan de kerkelijke en culturele elite).

per juist antwoord

1

Maximumscore 1

- 3 Het antwoord moet de volgende strekking hebben:
Doordat in de heilige mis dagelijks (symbolisch) het Laatste Avondmaal wordt herdacht of gevierd, gedenken de christelijke gelovigen daarmee hoe Jezus door zijn leven, lijden, dood (offer) en verrijzenis (opstanding) de wereld heil en verlossing bracht (en de opdracht die hij aan zijn volgelingen gaf/de instelling van de Kerk).

Maximumscore 2

- 4 • Men wilde bereiken dat de gelovigen (die geen Latijn verstonden) het verhaal beter zouden kunnen volgen en zich bij deze sequentie zouden kunnen verplaatsen in de smart van Maria
- Dit moest bereikt worden door middel van expressieve (of gestileerde) gebaren die emoties verbeelden, bijvoorbeeld gekruiste handen of handen die ten hemel worden geheven en zo wanhoop uitdrukken

1

1

Maximumscore 2

- 5 twee van de volgende:
- De tekst is een dialoog, tussen engel en vrouwen. Daardoor is de trope geschikt om als drama op te voeren.
 - De tekst is uit te beelden tot handelingen: de figuren zoeken, vinden een leeg graf, een engel verschijnt en rapporteert een wonder.
 - Er is een dramatisch conflict (waar is het Lichaam?) vol spanning.

per juist antwoord

1

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 2	
6 ☐ drie van de volgende:	
<ul style="list-style-type: none"> • De kerk had een ‘podium’ (altaar en priesterkoor) en een ‘publieksruimte’. • Er konden veel mensen in een kerk, dus velen konden de acties zien en volgen. • De kerk was een ‘multifunctionele’ gemeenschapsruimte. • Religieus spel paste in een sacrale ruimte. 	
Indien drie antwoorden juist	<u>2</u>
Indien twee antwoorden juist	<u>1</u>
Indien minder dan twee antwoorden juist	<u>0</u>
Maximumscore 3	
7 ☐ drie van de volgende:	
<ul style="list-style-type: none"> • Het Lijdensverhaal zou een lang toneelstuk worden; door het in verschillende scènes te knippen is er meer afwisseling en/of kan het publiek zelf het tempo bepalen waarin het verhaal gevolgd wordt. • Het Lijdensverhaal is een verhaal met veel scènewisselingen. Bij een simultaanvorm zijn geen decorwisselingen/changements nodig (waardoor het spel vlot kon verlopen). • Grote groepen kunnen de hele dag door de voorstelling(en) bekijken. • Het publiek is actief en vrij om van de ene scène naar de andere te lopen. 	
per juist antwoord	<u>1</u>
Maximumscore 2	
8 ☐ • Aanvankelijk was de dans een mythisch/heidens ritueel, dat in het vroege christendom werd ingelijfd om ‘heideneen’ te kerstenen	<u>1</u>
• In het christendom hechte men meer waarde aan de geest dan aan het lichaam. Dans werd al gauw te fysiek of te werelds gevonden en werd verbonden met het kwaad of de duivel	<u>1</u>
Maximumscore 2	
9 ☐ De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:	
• De middeleeuwse mens diende zich te realiseren dat hij ieder moment kon sterven. Daarom moest hij volgens de christelijke leer leven en aan zijn geestelijk heil werken, zonder zich te hechten aan wereldse zaken	<u>1</u>
• De dodendans omvat ieder mens: mannen, vrouwen, boeren, edelen, geestelijken, allen zijn afgebeeld met de Dood (een skelet) die hen meevoert	<u>1</u>
Maximumscore 2	
10 ☐ drie van de volgende:	
• Het is een reidans: een stoet of optocht met de Dood als aanvoerder.	
• De Dood danst krachtig en dominerend. De ‘overledenen’ bewegen willoos, als ‘zombies’ of robots.	
• In de stoet bevinden zich verschillende typen (bijvoorbeeld een jong meisje); dit geeft aan dat iedereen het slachtoffer is of wordt van de Dood.	
• De Dood maait zijn slachtoffers neer (met zijn witte vlag die als zeis fungeert).	
Indien drie antwoorden juist	<u>2</u>
Indien twee antwoorden juist	<u>1</u>
Indien minder dan twee antwoorden juist	<u>0</u>

Antwoorden	Deel-scores
------------	-------------

Maximumscore 2

- 11 De antwoorden moeten de volgende strekking hebben:
- Thematiek: het expressionisme is een directe uiting van puur menselijke emoties, zoals oerdriften, rituelen, angsten, doodsangst. *De Groene Tafel* past daarin: gevoelens van machteloosheid en doodsangst worden steeds weer opgeroepen door de oorlogsmachinerie, die de mensheid zelf tot stand brengt
 - Vormgeving: het expressionisme streeft naar de meest directe expressie, de kortst mogelijke weg tussen emotie en uiting/vormgeving ervan, zonder omwegen of trucs. In *De Groene Tafel* is de beweging zeer dicht bij de emotie die verbeeld wordt: schijnbaar eenvoudige dans met weinig academische (klassieke) techniek

1

1

Maximumscore 1

- 12 Het antwoord moet de volgende strekking hebben:
Het onderwerp van oorlog en een Dodendans in die tijd (1932: Volkenbond, nieuwe oorlogsdreiging, opkomst nazisme in Duitsland) kon niet anders dan politiek worden opgevat. Het ging over bedreigende sociale en politieke omstandigheden van dat moment, die iedereen kon herkennen.

Blok 2

Maximumscore 1

- 13 Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende):
- De oorlog met Spanje had geen nadelige invloed op de economische ontwikkeling van Amsterdam. (De oorlog kostte Amsterdam weliswaar veel geld maar) de stad verdiende goed (mede aan de oorlog) en achtte zich rijk genoeg om een grootschalig bouwproject op te zetten.
 - Amsterdam lag ver verwijderd van de grenzen waar de strijd met de Spanjaarden zich voornamelijk afspeelde. De stad kon ongestoord bouwen; de dreiging van een inname of verwoesting die in de grensgebieden speelde was voor Amsterdam niet reëel.

Maximumscore 3

- 14 De antwoorden moeten de volgende strekking hebben (drie van de volgende):
- Volmaakte schoonheid: de classicistische stijl vertegenwoordigde vooral in de zeventiende eeuw het idee van absolute schoonheid.
 - Geleerdheid: wie kennis had van de klassieke oudheid, zowel wat betreft vormgeving als inhoud was een geleerd man.
 - Rijkdom: om de classicistische stijl tot uitdrukking te brengen werden in architectuur en beeldhouwkunst kostbare materialen als natuursteen en marmer gebruikt.
 - Groot kunstenaarschap: het werken in de classicistische stijl getuigde voor de kunstenaars van erkend vakmanschap.
 - Associatie met een glorieuze periode in de geschiedenis: de classicistische stijl verwees naar de grootsheid van de klassieke tijd. Amsterdam plaatste zich zodoende in een historische continuïteit.

per juist antwoord

1

Maximumscore 1

- 15 Het antwoord moet de volgende strekking hebben:
Van Campen heeft de gevel voorzien van een (onopvallende) reeks portalen die op straatniveau onmiddellijk toegang geven tot het stadhuis. De bezoeker wordt niet geconfronteerd met een nadrukkelijke ingang of trappartij die afstand schept en imponeert.

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 1	
16 ☐ Het theater van Van Campen had een breed, ondiep toneel (zonder voordoek) met een vast decor (met scherpjes waarmee het uitzicht enigszins gevarieerd kon worden) waarop verschillende plaatsen van handeling tegelijkertijd zichtbaar waren (polytopisch toneel). Dit bood nauwelijks mogelijkheden voor het nieuwe theaterrepertoire met kunst- en vliegwerk en/of illusionistische effecten (waar het publiek in die tijd om vroeg).	
Maximumscore 2	
17 ☐ • De zaal is groter en de staanplaatsen zijn vervangen door (veel) zitplaatsen. Dit heeft te maken met de eisen van een rijkere, andere samenstelling van het publiek. • Het toneel heeft een (verwisselbaar) perspectiefdecor met coulissen en draaischermen die diepte suggereren (en een vaste toneellijst met voordoek). Het publiek wilde visueel meer beleven: meer machinerie en meer illusionistische effecten. • Er is een orkestbak aangebracht (om de ruimte-illusie niet te doorbreken en) omdat het orkest niet meer op het podium past (waar het voorheen links en rechts vooraan geplaatst was). Er zijn meer musici nodig omdat het theaterrepertoire wordt uitgebreid met ballet, opera en concerten.	
Indien drie antwoorden juist	<u>2</u>
Indien twee antwoorden juist	<u>1</u>
Indien minder dan twee antwoorden juist	<u>0</u>
Maximumscore 3	
18 ☐ • didactische functie: via theater leer je hoe de wereld in elkaar zit; theater bootst het leven na en/of men leert de mens begrijpen en/of men leert wat moreel goed of slecht is: <i>...tot leerzaam tijdverdrijf</i>	<u>1</u>
• vermaaksfunctie: theater vermaakt en/of ontroert: <i>...het prikkelt tot vreugde of slaat zoete wonden of ...Democrites lacht en Heraclitus schreit</i>	<u>1</u>
• helende of verkwikkende functie: theaterbezoek is goed voor lichaam en ziel, dus gezond: <i>...het kietelt ziel en lijf</i>	<u>1</u>
Maximumscore 2	
19 ☐ twee van de volgende: • Kerk en hof waren geen belangrijke partij in de muziekcultuur (in tegenstelling tot de situatie in omringende landen). Het muziekleven werd bepaald door de (gegoede) burgerij. Zo werden er orgel- en beiaardconcerten gegeven door muzikanten in dienst van het stadsbestuur (op instrumenten die vaak het eigendom waren van dat stadsbestuur). • In de huiselijke kring van de burger werd veel gezongen en (behalve bij de strenger gereformeerden) instrumentale muziek gespeeld en gedanst. • Het collegium musicum was een herensociëteit. In een door de magistraat beschikbaar gestelde ruimte en onder leiding van een beroepsmusicus werd onder het genot van goed eten en drinken vooral bekende muziek uit het internationale repertoire gespeeld.	
per juist antwoord	<u>1</u>
Maximumscore 2	
20 ☐ • Bij fragment 1 wordt een korte melodie verschillende keren herhaald, bij fragment 2 wordt de melodie bij de herhalingen gevarieerd/omspeeld met andere tonen. Als luister- en ook speelmuziek is fragment 2 daarom interessanter (boeiender/rijker)	<u>1</u>
• In fragment 1 liggen er veel accenten op de zwaardere maatdelen. Fragment 2 doet minder metrisch aan. Daarom is fragment 1 heel geschikt om op te dansen; fragment 2 niet	<u>1</u>

Antwoorden	Deel-scores
------------	-------------

Maximumscore 1

- 21 Muziek is vluchtig en bestaat alleen uit klanken, die na het spelen weer verdwijnen (en die vroeger ook niet konden worden vastgelegd en opnieuw beluisterd). Daarmee is muziek (een instrument of een blad muziek in een stilleven) geschikt om te wijzen op de vergankelijkheid van het aardse leven.

Maximumscore 1

- 22 één van de volgende:
- Het was gebruiksmuziek voor die tijd, zoals elke tijd zijn eigen muziek voor amateurs heeft. Dit soort muziek heeft geen bijzondere kwaliteiten waardoor ze bewaard zou worden.
 - Het was gebruiksmuziek voor het moment, die niet interessant was voor latere generaties.
 - Tot in de negentiende eeuw was muziek (in het algemeen) per definitie eigentijds: alleen de muziek van de eigen tijd werd gespeeld en daarna vergeten.

Blok 3

Maximumscore 2

- 23 • Nieuwe norm: 1
Bij het weergeven van de zichtbare werkelijkheid ligt de nadruk niet langer op de natuurgetrouwheid, maar op de subjectieve beleving en ervaring: door ruimte te laten voor het onderbewuste en de creatieve intuïtie werd het eigen gevoel uitgangspunt voor het artistieke proces.
- Vormgeving: 1
Eenvoudige, directe vormen zonder details, of: vormen opgebouwd uit grove toetsen; de kleuren zijn fel en soms onnatuurlijk en/of zonder subtiele kleurschakeringen

Maximumscore 2

- 24 Het antwoord moet de volgende strekking hebben:
In de negentiende eeuw vervreemdden kunstenaars van hun publiek. Zij hielden niet langer rekening met de wensen van het publiek maar verbeeldden voortaan hun eigen ideeën. In samenhang met een duidelijke onvrede met de gevestigde orde op maatschappelijk terrein ontstond de voedingsbodem voor het expressionisme van Die Brücke: de onaangepaste schilderijstijl die geen enkele rekening hield met de smaak van het publiek vormde het ideale middel om zowel het verzet tegen de traditionele kunst als tegen de gevestigde orde vorm te geven.

Indien een relevant deel van het antwoord juist

1

Maximumscore 2

- 25 twee van de volgende:
- Vanwege het vernieuwende karakter van hun werk en de daarbij behorende zoektocht naar essenties, had men elkaar nodig om een gemeenschappelijke visie te ontwikkelen en hun ideeën aan te scherpen.
 - Omdat hun schilderijen niet beantwoordden aan de smaak van het publiek, stond men als groep minder kwetsbaar bij het naar buiten brengen van het werk.
 - Het gebrek aan erkenning en verkoopmogelijkheden maakte het noodzakelijk zo goedkoop mogelijk te werken. Samenwerking in een gezamenlijk atelier past in dit beeld.

per juist antwoord

1

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 2	
26 ☐ • In de tweede helft van de negentiende eeuw en de eerste jaren van de twintigste eeuw tot aan de Russische revolutie van 1917 maakte Rusland politiek en cultureel gezien nadrukkelijk deel uit van Europa. Tussen de belangrijkste steden van de diverse landen bestonden vele en diverse banden, met name ook op artistiek terrein. Zo was men in Rusland uitstekend op de hoogte van de avant-gardistische stromingen elders in Europa	<u>1</u>
• Met <i>Odessaer Haffen</i> sloot Kandinsky aan bij het werk van de Franse (post)impressionisten en daarmee bij de avant-gardistische schildertraditie die zich eind negentiende eeuw in Frankrijk manifesteerde	<u>1</u>
Maximumscore 2	
27 ☐ • Vormgeving: De zichtbare werkelijkheid wordt nu sterk geabstraheerd waarbij de vormen en kleuren eerder op zich zelf staan dan ergens naar verwijzen. De werkelijkheid vormt nog wel het uitgangspunt maar is niet langer onderwerp.	<u>1</u>
• Totstandkoming: Het werk op afbeelding 18 lijkt spontaan te zijn ontstaan, maar is door middel van studies en schetsen zorgvuldig voorbereid. Het expressionistische werk is bij Kandinsky niet direct of impulsief ontstaan.	<u>1</u>
Maximumscore 1	
28 ☐ Kandinsky wilde zich bij het weergeven van zijn emoties niet langer laten inspireren door vormen uit de zichtbare werkelijkheid, maar door de symbolische betekenis van kleuren en abstracte vormen.	
Maximumscore 1	
29 ☐ Het antwoord moet de volgende strekking hebben (één van de volgende): • Abstracte schilderkunst en muziek kunnen op een vergelijkbare manier direct op het gemoed werken van de beschouwer/luisteraar omdat bij beide disciplines associaties op grond van verhalende of figuratieve aspecten zijn uitgesloten. • Zoals muziek uitsluitend op grond van het abstracte karakter van de voortgebrachte klanken op het gemoed kan werken, kan ook abstracte schilderkunst dat doen vanwege het niet-verwijzende karakter van de gebruikte vormen en kleuren.	
Maximumscore 2	
30 ☐ Antwoorden moeten de volgende strekking hebben: • De lijnen die Kandinsky gebruikt in zijn werk zijn niet langer gehanteerd om vormen te begrenzen, maar als zelfstandige beeldelementen. De vormen zijn sterk gevarieerd en als losse elementen over het vlak verspreid. Ook de kleuren hebben hun eigen zelfstandigheid; ze contrasteren met elkaar en vallen veelal niet samen met de gebruikte vormen. De op deze manier gecombineerde beeldaspecten geven de indruk van ‘afzonderlijke stemmen met een eigen leven’ • Schönberg: er is sprake van een (opeen)stapeling en aaneenrijging (keten) van afzonderlijke (eigenstandige) motieven of melodieën (muzikale ideeën) die met elkaar contrasteren. Hierdoor ontstaan nieuwe vormen en samenklanken die sterk afwijken van de (voorspelbare logica van de) traditionele (klassieke en romantische) vormstructuur en samenklanken, of: de afzonderlijke partijen bewegen ten opzichte van elkaar op een nieuwe manier, zonder rekening te houden met de regels van de traditionele muziektheorie	<u>1</u>
Maximumscore 1	
31 ☐ In deze compositie ligt de nadruk op de voortdurende verandering van de klankkleur/instrumenten(combinaties), of: uitgangspunt van de compositie is een voortdurende verandering van klankkleur (instrumentencombinaties).	<u>1</u>

Schoolexamen CKV2 vwo 2004-II

havovwo.nl

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 1	
32 ☐ de twee volgende: <ul style="list-style-type: none">• Er komen steeds meer instrumenten bij.• De verschillen in klankkleur volgen elkaar steeds sneller op.	
Indien twee antwoorden juist	<u>1</u>
Indien minder dan twee antwoorden juist	<u>0</u>
Maximumscore 2	
33 ☐ • Schönberg wil vermijden dat de luisteraar aan de muziek een programmatische of impressionistische betekenis koppelt	<u>1</u>
• Een uitgever wil muziek verkopen en buitenmuzikale titels maken deze (moeilijke) muziek toegankelijker voor het (grote) publiek	<u>1</u>
Maximumscore 3	
34 ☐ • instrumentatie/klankkleur: de piano klinkt zwaar en/of het blaasinstrument (gaita, een dubbelrietinstrument) klinkt scherp en/of de bassen zijn afwisselend hoog en laag, hebben soms een dunne en soms een vette toon	<u>1</u>
• ritme: eerst houderig, stampend; later rustig, lichtvoetig	<u>1</u>
• melodie: onrustig, neurotisch en/of de muziek is afwisselend ordelijk en chaotisch	<u>1</u>
Maximumscore 2	
35 ☐ twee van de volgende: <ul style="list-style-type: none">• In plaats van de westerse instrumenten van de jazz worden Afrikaanse instrumenten gebruikt.• De zangers (de stamleden) zingen samen in principe (en overwegend) eenstemmig, waarbij soms iets ontstaat van spontane meerstemmigheid (door afwijking van individuele stemmen /heterofonie).• Het heeft de complexe ritmische structuur van de Afrikaanse muziek in plaats van de metrische structuur van de jazz.• Het bas-instrument speelt een patroon dat constant wordt herhaald (ostinato).• Er ontbreekt een harmonische basis, er is geen begeleiding in akkoorden.	
per juist antwoord	<u>1</u>

Bronvermelding muziekfragmenten

De France Courant uit *Der Fluyten Lusthof*, Amsterdamse Muziekherbergen rond 1700, 1990 Syncoop Producties, Schiedam SYNCOOP 5751 CD 115
Gallarde Faraboscho uit *'t Uitnement Kabinet*, Muziek uit de Muiderkring, Lieder van en voor Maria Tesselschade, uitgevoerd door Camerata Trajectina, 1994 Utrecht/Castricum (Klaas Posthuma Productions) GLOBE GLO 6026
Arnold Schönberg, *5 Orchesterstücke, opus 16*, deel 1 *Vorgefühle: Sehr rasch* en deel 3 *Farben: Mässige Viertel*, City of Birmingham Symphony Orchestra / Simon Rattle 1989 EMI Records CDC 7 49857 2
Randy Weston: *Blue Moses* en *La Elahha-Ella-Allah / Morad Allah*, The spirits of our ancestors, 1992 Polygram S.A. France Verve 511 857-2

Bronvermelding teksten

- Clarke, P. B. (red.), *Godsdiensten van de wereld. Ontstaan, ontwikkeling, tradities en betekenis van de grote godsdiensten van vandaag*, Houten (zj)
- Schulting, J.W., *Op de pointes. De West-Europese dans als cultuurspiegel*, Amsterdam 1948
- Grijp, L.P. e.a. (red.), *De dodendans in de kunsten*, Utrecht 1989
- Frijhoff, W., Spies, M. e.a.: *1650 Bevochten Eendracht*, Den Haag 1999
- Grijp, L.P. e.a., *Een muziekgeschiedenis der Nederlanden*, Amsterdam 2000
- Elger, D., *Expressionisme*, Keulen 1989
- Bär, N., *Nieuw handboek voor de kunstgeschiedenis, Kunst 1900-1945*, De Bilt 1984
- Lenders, T., *Groene gezichten, blauwe bomen*, in *Openbaar Kunstbezit*, februari 1980
- Stumpel, J., Kieft, G., *De abstracte driehoek: Kandinsky, Van Doesburg en Cézanne*, in *Kunstschrift* juli/augustus 1989
- Leeuw, T. de, *Muziek van de Twintigste Eeuw*, Utrecht 1970
- Dixhoorn, F. van, *Hoe klinkt blauw*, in *De Volkskrant*, donderdag 12 juli 2001

Bronvermelding videofragmenten

- Planctus Mariae*, door Sequentia Köln, technische realisatie NOS, productie Jan Braakhuis, (rechten via Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Hilversum)
- De Zwarte Dood*, uit Keerpunten, Teleac/NOT 2001 (TransAtlantic Films, Londen)
- De Groene Tafel*, Het Nationale Ballet, 1996

Met dank aan

- TIN, theaterinstituut Nederland (afbeelding 10)
- Mevr. A. Mackard, Erven Kurt Jooss (*De Groene Tafel*, videofragment 3)